

Cristina Ros
Calvià, 1 de setembre de 2016

PREGÓ DE LES FESTES DEL REI EN JAUME 2016

Al 1961, en el número 15 del carrer Montcada de Barcelona, el Palau Aguilar es trobava immers en grans obres de restauració per convertir-se en la seu del Museu Picasso a la ciutat. En una sala veïna al pati central, després d'arrabassar una capa gruixuda de morter, varen aparèixer les pintures murals de la conquesta de Mallorca, que no només són una crònica visual de les primeres gestes del rei en Jaume a l'illa -la preparació de l'operació militar en una sessió a les Corts de Barcelona, de les batalles contra l'exèrcit sarraí a Santa Ponça, a Portopí i el campament reial i l'assalt a la Ciutat de Mallorca.

Més enllà d'uns passatges que es troben reflectits al Llibre dels Fets i a la Crònica de Bernat Desclot, aquests frescs de la conquesta de Mallorca també són considerats obres cabdals d'aquella pintura gòtica del Principat de Catalunya, que tenia encara una forta empremta del romànic just anterior, i que s'ha vingut a anomenar gòtic lineal. Després de ser arrabassades i traspassades damunt tela l'any 1962, aquests tres plafons ocupen un espai important al Museu Nacional d'Art de Catalunya.

El taller d'un pintor anònim de Barcelona, a qui se li va donar el nom de "mestre de la conquesta de Mallorca", les hauria realitzat entre 1285 i 1290, i podrien ser les primeres d'un seguit d'encàrrecs al mateix taller, fets pels reis Alfons III *el Franc* (rei de Mallorca entre 1286 i 1291) i Jaume II *el Just* (rei de Mallorca entre 1291 i 1295), per la noblesa i per diferents estaments de l'Església, tant de Barcelona com de Mallorca. Segons els estudiosos, seria el mateix taller que realitzà les pintures, també al fresc, del Saló del Tinell del Palau Reial Major de Barcelona, el retaule de Santa Úrsula que es conserva al convent de Sant Francesc de Palma i el retaule de Sant Bernat que es pot contemplar al Museu de Mallorca.

Aquestes pintures murals relaten els inicis de l'expansió i de l'assentament de la cultura catalana a les Balears, uns inicis que passen per aquest mateix territori en el qual avui ens trobem commemorant el

787è aniversari del desembarcament. Calvià celebra les seves festes majors, les Festes del rei En Jaume, per aquestes dates històriques per a la nostra cultura i la nostra llengua, quan encara avui Mallorca no ha instituït oficialment la seva Diada el 31 de desembre, data de la conquesta de Madina Mayurqa per part del restant de les tropes que havien desembarcat, just tres mesos abans, aquí, a Santa Ponça.

Foren, precisament, els veïns de Santa Ponça com a associació, els qui l'any 1994 aconseguiren donar a les festes del municipi de Calvià el caràcter que avui tenen de commemoració històrica i cultural i, per tant, de lligam col·lectiu. La història i la cultura són els elements imprescindibles de la identitat de qualsevol poble i el millor antídote de la seva feblesa i de la dispersió. I si bé no hi ha cultura que pugui existir sense el poble que l'aixeca, tampoc no hi ha cap societat que pugui existir com a tal sense cultura. El concepte de societat inclou el de la cohesió. Altrament parlariem d'una altra cosa, sense entitat com a cos, sense vertebració.

La cultura és allò que ens reuneix, que ens dóna entitat, que ens vertebrava com a societat. La cultura és la consciència col·lectiva, i és també la consciència individual que neix d'aquesta identitat comuna. Com a individus i també com a poble ens expressam a través de la cultura, que és la que dóna totes i cadascuna de les eines per repensar el nostre passat, per observar el nostre present, per posicionar-nos-hi de manera crítica i per decidir el nostre futur com a persones i com a poble. Sense cultura, les nostres possibilitats d'afrontar el present i el futur es veuen extraordinàriament limitades.

No descobresc res en dir que Calvià és un municipi dispers urbanísticament parlant. L'extensió del seu territori i el creixement dels nuclis urbans, durant una època de desenvolupament turístic excepcional en la qual créixer i donar resposta a la demanda era més important que pensar com s'havia de créixer, varen provocar aquesta dispersió entre els dos nuclis rurals i els que naixien i es desenvolupaven a la costa. El pes dels dos petits nuclis que guardaven la tradició dels calvianers i calvianeres, enfront del pes que adquirien els diversos centres turístics del municipi, no afavorí la necessària continuació de la cultura ni tampoc la imprescindible cohesió com a poble. S'havia passat de ser un municipi

originalment pobre, més pobre que molts d'altres de l'illa de Mallorca, a ser un municipi d'extraordinària riquesa econòmica, "el més ric d'Espanya", se sentia a dir gairebé cada vegada que qualcú de fora de Calvià l'esmentava.

De la mateixa manera, l'arribada de milers de residents nous al municipi, establint-se com a veïns del lloc on havien vingut a fer feina, va dur i ha duit al municipi de Calvià una multiculturalitat que mai no podem contemplar sinó com un fet del tot positiu, això sí, si com a condició *sine qua non*, el que fa és reforçar i enriquir la pròpia cultura.

La cultura pròpia, la del territori, ha de ser la comuna, la compartida per tothom, la que cohesiona. Les altres, les que cada un dels nouvinguts aporta, ha de ser el seu enriquiment. És un signe de salut de tot arbre que li creixin branques i branquetes, però ha de tenir una bona soca i unes arrels ben agafades per poder suportar-ho i mostrar-se com a unitat equilibrada i articulada. Disculpau si el que us dic és una obvietat, però mirant al nostre voltant, el de Calvià i el de la immensa majoria dels municipis de l'illa, crec necessari repetir-se una vegada i una altra que no hi ha cap persona al món que no ho pugui entendre. I sobretot si se la sedueix, si se la implica i si en veu la part positiva, beneficiosa per a ella, per a la seva família, els seus amics i la seva comunitat.

Ni Calvià, ni cap altre poble, no pot viure al marge d'ell mateix ni de la resta de pobles que l'envolten, amb els quals forma una comunitat cultural més gran. Massa sovint, s'entén la cultura com l'organització d'activitats culturals i, tot i que en fan part o, millor dit, contribueixen a crear-ne un ambient, no són sinó l'ornament, les flors de plàstic posades en un tronc feble, decoració superficial. La cultura és conèixer en profunditat, estimar allò que és propi, respectar-ho i donar-ho a conèixer.

La cultura ha de néixer de les arrels, com hi neix la celebració d'aquesta nit que dóna inici a les festes majors, les Festes del rei En Jaume en el 787è aniversari del desembarcament de les tropes. I amb aquest desembarcament i la gairebé immediata conquesta de Mallorca, s'assenten les bases de la nostra cultura, la cultura catalana de Mallorca, que no només ens nodreix sinó que tenim l'obligació o hauríem de sentir-

nos en l'obligació de fer-la més forta, en benefici propi, de l'entorn més proper i de la resta del món. Els veïnats de Santa Ponça ho varen entendre així fa més de dues dècades, també ho va entendre l'Ajuntament de Calvià i el municipi en el seu conjunt: la festa major havia de ser la que celebrés l'arribada de la nostra cultura i totes les seves manifestacions. Esper que l'exemple de Calvià serveixi de referent en aquest sentit.

La cultura ha de néixer de les arrels –insistesc-, passar per aquesta soca col·lectiva, estendre's amb naturalitat per les branques i branquetes, i després treure fulles, flors i fruits. Són aquestes arrels les que hem de treballar. És la soca que hem d'alimentar, cohesionar-la i fer-la forta.

Si he començat aquest pregó fent esment de les pintures murals de la conquesta de Mallorca que es varen trobar al Palau Aguilar de Barcelona, tapades i repicades perquè s'hi aferràs el guix de la nova paret a sobre, perdent-se'n una part important, no només ho he fet per destacar un dels testimonis visuals i artístics que estan estretament lligats a la història de Calvià i de l'illa. També voldria que servissin com un exemple més de que el creixement, en aquest cas del que abans de ser el Palau Aguilar fou el Palau Caldes, per tot ha tapat i ha malmès les expressions i el llegat cultural dels pobles. Ara sabem o hauríem de saber que no les podem malmenar, ni fer-les invisibles i irrecuperables.

Així mateix, voldria que servissin per remarcar que la cultura és la única via per a la supervivència amb dignitat dels pobles. Invertiu-hi, cuideu-la i feis-la forta. Hi sortirem tots guanyant.

Calvianeres i calvianers, us desig unes molt bones festes del rei en
Jaume